

Безликі

Джоанн Гарріс

Я пам'ятаю це місце. Я бував тут раніше. Дуже давно, коли був дитиною шести років. Я знав цю стіну. Цей поріг. Це стіна церкви, під якою розрослася лаванда вздовж усієї стежки і над якою здіймається невисока, схожа на обрубок церковна дзвіниця. Ці двері я теж колись бачив: білі двері, вбудовані в чорний залізний одвірок, без жодного дверного молоточка чи дзвоника. Поштової скриньки теж немає, може, тому що тут нема нікого, а може, для того щоб не допустити втручання навколишнього світу. Хай там як, ці двері безликі, позбавлені сенсу. За ними нічого не відбувається.

Якщо пройти стежкою далі, то на певній відстані від дверей побачиш ворота, що ведуть у церковний сад. Сьогодні вони відчинені, і я можу зазирнути всередину. Біля стовпа воріт росте тисове дерево, а за ним тягнеться галявина, пухка земля якої всяяна надгробками. Навколо невеличкими купками ростуть проліски, первоцвіти й крокуси.

Могильні камені так само безликі, як і двері. Час і руйнування стерли з них усе, і як винагорода за терпіння їм дісталися розетки золотавого та сріблястого лишая, наче премії на церковному святі (якщо тільки бувають премії за смерть) — першого ступеня, другого ступеня. Дуже давно, коли я був дитиною, я часто намагався прочитати написи на них і, стоячи на колінах у залитій сонцем траві, водив кінчиком пальця вздовж звивин на камені. Ось дещо схоже на «А», а далі ще щось, схоже на «16», — чи, може, це лише сліди хробака-каменейіда, що ліниво повзав від слова до слова, перетворюючи історію на нісенітницю.

«У природі не існує хробаків-каменейідів», — чую я голос мого дідуся.

О, вони таки існують. Я знаю, що вони існують, як знаю і про існування Дрібничок, тому що постійно їх бачу. Тепер уже не так часто, але був рік, коли померла моя мати — зникла з лиця землі, наче стертий з дошки крейдяний напис, — і того року Дрібнички були скрізь: вони сиділи на церковній стіні, кулею носилися стежкою, висіли в повітрі, кліпаючи на мене очиськами, ховалися за диваном, вичікуючи моменту, аби простягнути до мене руку — чи бодай палець, — щойно я відвернуся.

Ось що сталося зі мною того року, коли мені виповнилося шість. На той час я не знав напевне, що саме змінилося і як надовго. Пізніше мені розкажуть правду: що вона загинула в автокатастрофі, що мій батько залишився вдома, що мене відіслали до дідуся з бабусею в Оксфордшир — подалі від трагедії.

Але все, що я на той час розумів, це що всі дарували мені подарунки, хоча вже минув Великдень і до мого дня народження було ще далеко, що мене забрали зі школи за три дні до закінчення чверті і що, коли я питав про свою матір, мені щоразу відповідали різне: що вона з янголами, що вона вирушила в мандрівку, що вона втомилася і мала відпочити.

Ніхто не сказав мені, що вона *мертва*, і це мене бентежило й лякало — адже я знав, що означає «мертва», а всі інші, здається, цього не розуміли. Я намагався пояснити бабусі, що янголів не існує, але вона лише стискала губи, як завжди, коли я казав щось, що їй не подобалося, а згодом, коли я хотів погратися з машинками — вишикував їх і потім зіштовхував між собою, як у серіалі «Недодумки з Газзарда», — вона сказала, що я такий самий, як мій батько, і почала розповідати, що чекає на нас усіх. Тож я взяв свої машинки та пішов гратися надвір, отримавши при цьому попередження не відходити надто далеко і не плутатись ні в кого під ногами.

Надворі було ясно і геть не холодно — як і завжди бувало під час канікул. Тюльпани, жовтофіолі й блідо-жовті примули росли вздовж старої кам'яної стіни, що тяглася від бабусиного будинку до церкви. Було сонячно, від дерев лягали довгі тіні, і одна Дрібничка пробігла зовсім поряд зі мною, гадаючи, що я її не помічу, спритна й нахабна, мов шурення — а тоді розчинилася в стіні.

Я гадав, чи мама теж їх бачила. Чи не тому вона розбилася на машині? Я уявляв собі це дуже чітко: блакитне авто моєї матері — і Дрібничка (що могла з'явився перед нею у вигляді гумового

м'яча, собаки, велосипеда або навіть маленького хлопчика, як я) вистрибує на дорогу, дочекавшись можливості вкрасти її в мене.

Ось тоді я зупинився і побачив двері. Білі двері, окуті залізом, без дзвоника чи поштової скриньки. Я бачив, які вони старі. Дерево під білою фарбою було потріскане, спорохніле від віку, наче борт судна, що колись виходило в море і повернулося, навантажене скринями скарбів.

Я відвернувся. Дрібничка знову була поряд і дразнила мене, таємничо виринаючи десь ізбоку. Цього разу вона була наче кішка, що грається з папірцем: стрибала взад-вперед, ховаючись щоразу, як я обертвся. Дрібнички не любили потрапляти на очі, хіба що іноді, коли я був сам-один, та й тоді не завжди. Звичайно ж, Дрібнички не мають облич, але іноді ти їх бачиш. Одна, схожа на маленьку блакитну машинку, сиділа під дверима на східцях. Маленьке блакитне авто, зовсім як те, що вела моя мати, коли померла...

Я озирнувся. Там вона й була — на східцях. Блакитна іграшкова машинка — не з моїх — спокійно примостилася під старими білими дверима. Я відчув, як шиєю забігали сироти. Я ступив крок уперед, але маленька блакитна машинка вже зникла. А самі двері були відчинені.

На мить я розгубився, не знаючи, що робити. Я знав, що не можна входити в незнайомі будинки, але чомусь це місце притягувало мене. Мабуть, через ту блакитну машинку, яка могла виявитися Дрібничкою.

Я ступив ще один крок до дверей. Маленький стрибок. Поряд не було нікого, на галявині — ні душі. Ще один стрибок. Пам'ятаю, тої миті я гадав, що, коли *заскочу* всередину, замість того щоб *увійти*, я буду в безпеці.

У безпеці від чого? Я не знав. Але я виріс на казках, у яких злі королеви й відьми заманювали маленьких дітей до своїх домівок і там ненаситно пожирали їх — і тіло, і душу. Мені казали, що це лише казки, а в казках усе вигадка. І водночас я мав вірити, що моя мати тепер з янголами. Чому я мушу вірити в янголів, питав себе я, і не вірити в чудовиськ, відьом та привидів?

На мені були блакитні черевики. Блакитні черевики з пряжками. Дівчачі черевики. Це *вони* винні, казав я собі, вони винні, що мати пішла з життя. А тепер вони ж привели мене до цього будинку і хитрістю заманюють усередину.

Я зробив ще один стрибок, що переніс мене прямісінько на поріг. Підлогу в передпокої було викладено кам'яною плиткою, а ще тут стояв запах. Не те щоб неприємний, важко сказати який: запах прадавності, дерева, каменю, диму; невловний запах церкви, що м'яко тремтів у повітрі.

Ліворуч від мене були дерев'яні сходи, що вели нагору. Там, унизу сходів, хизувалася блакитна машинка, із цілком безневинним виглядом, наче щойно не була на вулиці. Пам'ятаю, то була іграшкова модель фірми «Матчбокс», небесно-блакитна «Міні», зовсім як у мами. І я знав, що, якби я грався з нею, її блискучі гумові шини лишались би як новенькі і зберігали б пружність, яку мої старі, заїжджені моделі за роки ігор втратили остаточно.

Двері за спиною, клацнувши, зачинились. Яскраві промені великоднього сонця, що пробивалися з вулиці, одразу потьмянішали. Краєм ока я побачив щось — то була Дрібничка, сіра й безлика. Я обернувся, а коли знову подивився на сходи, блакитна машинка була вже на півдорозі нагору — туди, де за маленьким арочним вікном (як у серіалі «Дитсадок», подумав я) виднілося великоднє небо, фрагментом калейдоскопа із червоного, синього, зеленого й коричневого скла. Я піднявся до нього крученими східцями. Там, нагорі, повітря кишіло Дрібничками, що спалахували в кольорових променях, наче низка китайських ліхтариків. Це було мило, але якось *неприродно*. Та я анітрохи не злякався. Мені на думку не спадало, що мене заманили всередину, як дітей до пряничного будиночка чи як хлопчика до лігва Снігової королеви. Натомість я відчув дивне хвилювання, наче було щось приховане в цьому старому будинку, що міг знайти тільки я...

Східці вели до майданчика біля вікна й підіймалися далі, тож я рушив ними просто нагору, де побачив спальню з двома маленькими ліжками, охайно застеленими, але без жодних ознак життя. У вазі на підвіконні стояв букет пролісків — її улюблених квітів. І я подумав про церковний двір із цілими оберемками пролісків на свіжих могилах, і спитав себе, чи її поховують там і чи будуть проліски схилитися над її головою, наче маленькі мудрі ельфи, а хробак-каменеїд гризти дбайливо зроблений напис на її надгробку, так, що скоро він стане як і решта — рівним, мов блюдце, гладеньким, мов пам'ять старої людини.

Підшови моїх блакитних черевиків, зроблені з каучуку, рипіли й скрипіли по дерев'яній підлозі, старій і витертій, наче палуба піратського корабля, гладенько відполірована тисячами ніг. Якби це був корабель, казав я собі, то я б зараз був на марсі й видивлявся попереду обриси землі, а Дрібнички пурхали б, наче пташки, в повітрі між білими, мов хмари, вітрилами.

Біля вікна було крісло. Видершись на нього, я визирнув у сад унизу. Я побачив галявину, стіну, кілька дерев (одне було зовсім старе, і його підпирало кілька рогатин), кілька клумб і невеличкий схил, що збігав до стрімкої бурхливої річки з брунатними хвилями. Ряди кам'яних сходинок спускалися до самої води. Я знав, що цією рікою була Темза, хоча вона й мала іншу назву в цій частині країни. Прадавнє ім'я, що походило з інших країв і несло в собі таємницю й загрозу¹. Посеред галявини майнуло щось блакитне. Навіть не дивлячись, я знав, що це була маленька блакитна машинка, яка причаїлася в траві. Зрештою, це таки була Дрібничка.

Саме тоді мені вперше зробилося неспокійно на душі. Я ввійшов непроханим гостем у чужий дім, а відтак я *порушник*. Та й самий дім — такий чарівний і зовсім порожній. Якщо будинок незаселений, це помічаєш одразу — як помічаєш, що мертва людина не спить чи удає, а насправді мертва. Хоча тоді мені ще не доводилось бачити мерців, та я вже знав це напевне. І навіть тоді, у віці шести років, я бачив, що ніхто не мешкає в цьому старому будинку. Ліжка були прибрані й неторкані, шухляди в шафі — геть усі — порожні. І все ж у будинку було тепло й бездоганно чисто, у вазі стояли квіти, навіть лампи світилися.

Ідучи сходами вниз, я перевірів другий поверх і побачив його таким самим безлюдним, як і третій. Дві спальні, одна з великим двомісним ліжком і великим, на всю стіну, вікном, поділеним на окремі секції, ванна кімната з велетенською ванною, у якій можна було потонути. Ніякого одягу в комоді чи в одяжній шафі, ніякого пилу на порепаних килимках чи старих темних меблях. На одній стіні висіла картина: дама в довгій сукні, з темним кучерявим волоссям, як у моєї матері. Але на її обличчя

---

¹ Англійська назва ріки, Темза (Thames), походить від кельтської — Tamesas, що ймовірно означає «темний», «каламутний».